

БУХАНЧУК О.М.

студентка 2-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

ЕВТАНАЗІЯ: ПРАВО НА ГУМАННУ СМЕРТЬ ЧИ ЗЛОЧИН ПЕРЕД ГУМАНІЗМОМ

Хоча тему евтаназії вже багато науковців досліджували і багато написано про це, проте вона є настільки дискусійною, що не втрачає своєї актуальності і сьогодні. Адже це настільки проблематичне питання, яке зачіпає соціально-морально-етичні сторони суспільства, що кожна думка з цього приводу становить вагомий внесок на шляху вирішення цієї проблеми, оскільки дуже важко знайти правильну відповідь: евтаназія загрожує людству чи, насамперед, рятує людей від страждань? Аналіз останніх досліджень показав, що на сьогодні безліч науковців, серед яких Стеценко С. Г., Анікіна Г. В., Чернікова Н. М., Зарецький М. М., Харчук В., Ворона В. А. та інші намагаються віднайти відповіді на поставлене питання.

Що стосується нашої країни – України, то хочеться сказати наступне. Одним із найважливіших прав, яке забезпечує саме фізичне існування людини як біологічної істоти, є право на життя, яке декларується ст. 27 Конституції України, в ній зазначено: «Кожна людина має невід’ємне право на життя» [2].

А стаття 3 Конституції України закріплює положення, згідно з яким людина, її життя та здоров’я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ці права та їх гарантії складають зміст і спрямованість діяльності держави. Скасування та обмеження цих прав не допускається, за винятком випадків, що можуть тимчасово встановлюватися в умовах військового та надзвичайного стану. Оскільки право на життя гарантує недоторканність фізичного існування людини і, відповідно, не допускає розпорядження ним ким-небудь, окрім самої людини.

Стаття 52 Основ законодавства про охорону здоров’я України передбачає, що медичні працівники зобов’язані надавати допомогу у повному обсязі хворому, який знаходиться у критичному для життя стані. Пункт 2 ст. 52 забороняє пасивну евтаназію, а п. 3 ст. 52 забороняє й активну евтаназію, де зазначається, що медичним працівникам «забороняється здійснення евтаназії — навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань».

Евтаназія — це умисні дії чи бездіяльність медичних працівників (або інших осіб), які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта (або «заяви на випадок смерті») або ж усного клопотання, якщо фізичний стан унеможливує письмову форму клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть.

Залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії, розрізняють:

- активну добровільну;
- пасивну добровільну;
- активну недобровільну;
- пасивну недобровільну.

Активна евтаназія передбачає прямі дії, спрямовані на умертвіння пацієнта, - введення смертельної дози ліків.

Пасивна евтаназія в сучасній літературі трактується як: 1) відмова від застосування таких методів лікування у невиліковно хворого, що лише подовжують період вмирання і зменшують якість решти його життя.

Добровільна евтаназія - передбачає однозначну інформовану згоду пацієнта підписану його автором у присутності двох свідків, жоден з них не повинен бути пов'язаний з автором родинними та дружніми стосунками, не повинен бути його спадкоємцем, ні його лікарем, ні особою, котра залежить від будь-якого лікувального закладу.

Недобровільна евтаназія: 1) здійснюється за відсутності безпосередньої згоди хворого за припущення, що його воля не суперечила б прийнятому рішення. [3, с.219].

В численних дискусіях щодо дозволеності евтаназії вагомим аргументом, який використовують для її виправдання стає, власне, поняття страждання, яке є достатньо багатовимірним. З огляду на цей факт, досить складно говорити в загальному про страждання та давати дуже конкретне визначення цьому поняттю: страждання можна визначити як «стан глибокої хвороби, спричиненої втратою цілісності». Часто стан страждання може бути реальним або уявним. Тобто, в другому випадку, він залежить від того, як людина сприймає страждання.

Необхідно підкреслити, що неправильно є стверджувати, що страждання та біль – це одне і те саме, оскільки страждання може бути спричинене власне самим болем, а отже це поняття є набагато ширшим. Окрім болю, страждання може мати також інші причини, серед яких можна назвати «страх людини перед смертю, усвідомлення власної слабкості та безпомічності перед лицем хвороби та смерті, втрата сенсу життя, відчуття самотності, почуття провини, фінансові проблеми» [4, с.26].

Власне для людини, яка терпить важкий фізичний біль, психологічні аспекти такого досвіду приносять нові страждання, і в цей момент такій особі важливо надати добру психологічну та медичну підтримку, яка б мала на меті відвернути людину від думки про евтаназію та яка б допомогла зрозуміти правдивий сенс страждання, смерті та, зрештою, і самого людського життя. Помилкове трактування страждання особою, яка переживає нестерпний біль і часто відчуває себе непотрібною, відкинутою, тягарем для своїх рідних, часто штовхає її до вибору евтаназії.

Така підтримка передбачає переосмислення стосунків між пацієнтом та лікарем і медичним персоналом, а також між пацієнтом та його рідними. В системі охорони здоров'я важливою передумовою для створення сприятливих умов перебування важкохворого пацієнта є шанобливе та дбайливе ставлення до нього зі сторони лікарів, що передбачає трактування його як особи незалежно від його стану та можливостей. У цьому випадку медичні працівники повинні знаходити час не лише для того, щоб ввести йому необхідні ліки, але також і для того, щоб вислухати хворого та розрадити його.

В ситуації, що стосується стосунків хворого пацієнта із його рідними, варто наголосити, що «для особи, яка страждає, дуже важливо є відчувати прийняття та піклування зі сторони близьких їй людей»[5, с.117].

Якщо людина відчуває любов, дружбу та потрібність своїм рідним, якщо відчуває, що може розділити свої страждання з близькими, тоді вона попри важкий фізичний біль, який можна долати за допомогою знеболюючих, не буде розглядати евтаназію як засіб визволення від страждання.

Згідно з опитуванням, яке було проведено 17 квітня – 10 травня 2007 року, більш ніж половина українців (51%) вважають, що людина має право скористатися допомогою лікарів з метою добровільної смерті. Вони вважають, що людина має право самостійно розпоряджатися своїм життям, сама обирати жити їй чи ні. Однак велика кількість опитаних також вважає, що легалізація такої процедури повинна бути тільки при жорсткому контролі з боку держави.

Іншу точку зору щодо евтаназії має більш ніж третина опитаних (32%). Головним їхнім аргументом є те, що це неправильно з точки зору релігії. Також, враховуючи великий рівень корупції і злочинності в Україні, узаконення евтаназії матиме страшні наслідки, пов'язані з тим, що люди почнуть законно вбивати через спадщину або усувати непотрібних людей. На нашу думку в Україні евтаназію не можна дозволяти ні в якій формі не тільки з огляду на вище наведені підстави, а й у зв'язку з наступним. Американська медична асоціація (АМА) категорично проти "вбивства з милосердя". Багато вчених — противників евтаназії слушно вважають, що майже ніколи неможливо констатувати абсолютну безнадійність стану хворого, бо відомі випадки одужання й таких пацієнтів. Медицина прогнозує перебіг хвороби лише з певним ступенем вірогідності. Таким чином, зменшувати страждання хворого за рахунок скорочення терміну його життя — це не що інше, як вбивство з гуманною метою, що насправді було б злочином перед справжнім гуманізмом.

Узагальнюючи все вище сказане, хочеться відзначити, що насамперед потрібно відмежовувати поняття «евтаназія» від казусів. На нашу думку, під евтаназією слід розуміти лише свідоме бажання особи своєї смерті. Також важливим є надання таким людям професійної психологічної підтримки, оскільки стражданням не можна обґрунтувати причину, яка б дозволяла людині приймати рішення про завершення свого життя, бо часто воно носить суб'єктивний характер та за сприятливих умов його можна подолати за допомогою інших спеціальних методів.

Список використаних джерел:

1. «Благая смерть» : опыт легализации эвтаназии в других странах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://news.bbc.co.uk/1/hi/russ-ian/116e/i^5ici_1737000/1737423.51t

2. Конституція України (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. № 2222-ІУ). – К, 2006. - 64 с.

3. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В. І. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 392 с.

4. P. Cattorini, *La morte offesa. Espropriazione del morire ed etica della resistenza al male*, Edizioni Dehoniane, Bologna 1996. – 40 с.

5. M. L. Di Pietro, *Il Magistero della Chiesa e il dibattito sull'eutanasia*, in J. Noriega – M. L. Di Pietro (a cura di), *Né accanimento, né eutanasia: la cura del malato in stato vegetativo permanente*, Lateran University Press, Roma 2002. – 150 с.